

Előszó

Tisztelt Olvasó,

a kezében fekvő könyv papírborítóján és e lapon olyan képek láthatók, amelyek magyarázatra szorulnak, saját korabeli szabályaik szerint is: mindketten embléma részei, olyan rejtett értelmű képek, amelyeket a hozzájuk fűzött epigramma, az *explicatio* magyaráz meg. Kezdjük Andrea Alciato itt következő emblémájával:

Cur properans foliis praemittis, amygdale, flores?
Odi pupillos praecocis ingenii.
(Mandula, miért, hogy lombod sincs, s máris kivirágzol?
Rosszallom, ha korán érnek a gyermekeink.)

Önre bízunk, hogyan értelmezi a képet, amelyről a hagyományban olykor eltűnt a földön fekvő gyerek, a könyv, a koponya, a kereplővel közelítő férfiú, s megmaradt – mint Giovanni Marquale borítónkon látható, 1551-es lyoni olasz nyelvű kiadásának képén – a mandulafa.

A képnek a magyar reneszánsz irodalom olvasói számára is jelentése van: a Ianus havában korán virágzó mandulafáról író, korán érkezett nagy északi humanista, Janus Pannonius epigrammájára emlékeztet. Kötetünk egyik szerzője, Török László révén ismerjük a mandulafa-epigramma forrásait. Az általa idézett idősebb Plinius megtalálható Alciato emblémáskönyvének 1621-es padovai kiadásában, Claude Mignault kommentárjában is. Lám, hányféleképpen térnek el és találkoznak régi és új, európai és magyarországi humanista művek, magyarázatok.

Kötetünk nagyrészt a *Neolatin irodalom Európában és Magyarországon* címmel 1996. május 24–26-án Pécsen megrendezett konferencia előadásait tartalmazza. A konferencia nem jöhetett volna létre a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Intézetének Reneszánsz Osztálya, a Janus Pannonius Tudományegyetem, a Bölcsészkar, a Baranya Megyei Közgyűlés és Pécs Város Önkormányzata mecénatúrája nélkül; a kötet készítésében pedig a megújulásának hetvenötödik évét ünneplő Egyetem, valamint az Esztétika és az Irodalomtörténeti Tanszék nyújtott ilyen segítséget.

A magyar reneszánsz kutatók konferenciáján elhangzott 21 előadás közül 16-nak írott változatát sikerült közlésre megszerezni. A konferencia előadásai mellett a szerkesztők örömmel vették az itt megjelenő három új Janus Pannonius-tanulmányt is: így került be a kötetbe Ritoókné Szalay Ágnes, Mayer Gyula és Török László munkája. A kötet elején a Janus-tanulmányok állnak; a következő rész a magyarországi neolatin irodalom három évszázadának korpuszával, szöveghagyományával és európai kapcsolataival foglalkozó munkákat tartalmazza; ezekhez csatlakoznak a kötetet egésze kerekítő, részint a neolatin hagyomány hatását a XX. századig kíséző, részint az emblematikus ábrázolásokkal, jelképekkel, képekkel foglalkozó tanulmányok.

Amiképpen előszavunkat is egy kép zárja. Olyan kép, amely nem szerepel a könyvben; miért is szerepelne, amikor bárki láthatja, aki felkeresi a pécsi Barbakánkert Janus Pannonius-szobrát. Ezen a képen humanista püspök áll, kezében könyvvel, mellette mandulafa. Az egyik lehetséges képaláírás nyilvánvalóan a Janus-epigramma: ezért ültették el a fácskát 1972-ben, a szobor felavatásakor. Ámde azóta, csodálatosképpen, évről évre jó korán s dúsan virágzik, és bőven is terem. Jelentheti talán a kép, hogy a korán érkezett tehetség által képviselt szellem egykor otthonra talál az északi földön, s ez az idő nincs nagyon távol? Ez a kötet talán méltó arra, hogy ennek a képnek ilyen magyarázata lehessen. Ekképpen bizakodva ajánljuk az Ön figyelmébe és pártfogásába.

Jankovits László – Kecskeméti Gábor